ЕВРОПЕЙСКА
КОМИСИЯ

Брюксел, 19.6.2024 г.
COM(2024) 602 final

Препоръка за

ПРЕПОРЪКА НА СЪВЕТА

относно икономическата, социалната, трудовата, структурната и бюджетната политика на България

{SWD(2024) 600 final} - {SWD(2024) 602 final}

Препоръка за

ПРЕПОРЪКА НА СЪВЕТА

относно икономическата, социалната, трудовата, структурната и бюджетната политика на България

СЪВЕТЪТ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ,

като взе предвид Договора за функционирането на Европейския съюз, и по-специално член 121, параграф 2 и член 148, параграф 4 от него,

като взе предвид Регламент (ЕС) 2024/1263 на Европейския парламент и на Съвета от 29 април 2024 г. за ефективна координация на икономическите политики и за многостранно бюджетно наблюдение и за отмяна на Регламент (ЕО) № 1466/97 на Съвета[1], и по-специално член 3, параграф 3 от него,

като взе предвид препоръката на Европейската комисия,

като взе предвид резолюциите на Европейския парламент,

като взе предвид заключенията на Европейския съвет,

като взе предвид становището на Комитета по заетостта,

като взе предвид становището на Икономическия и финансов комитет,

като взе предвид становището на Комитета за социална закрила,

като взе предвид становището на Комитета за икономическа политика,

като има предвид, че:

(1) Регламент (ЕС) 2021/241 на Европейския парламент и на Съвета[2], с който бе създаден Механизмът за възстановяване и устойчивост, влезе в сила на 19 февруари 2021 г. По Механизма за възстановяване и устойчивост се предоставя финансова подкрепа на държавите членки за осъществяването на реформи и инвестиции, водещи до фискален стимул, финансиран от ЕС. В съответствие с приоритетите на европейския семестър той спомага за постигането на икономическо и социално възстановяване и за изпълнението на устойчиви реформи и инвестиции, по-специално за насърчаването на екологичния и цифровия преход и за укрепването на устойчивостта на икономиките на държавите членки. Механизмът също така спомага за укрепването на публичните финанси и за стимулирането на растежа и създаването на работни места в средносрочен и дългосрочен план, за подобряването на териториалното сближаване в рамките на ЕС и за подкрепата на непрекъснатото прилагане на Европейския стълб на социалните права.

---

1 ОВ L, 2024/1263, 30.4.2024 г., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj.

2 Регламент (ЕС) 2021/241 на Европейския парламент и на Съвета от 12 февруари 2021 г. за създаване на Механизъм за възстановяване и устойчивост (ОВ L 57, 18.2.2021 г., стр. 17), ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/241/oj.

(2) Регламентът REPowerEU[3], приет на 27 февруари 2023 г., има за цел постепенното премахване на зависимостта на ЕС от вноса на руски изкопаеми горива. Това ще спомогне за постигането на енергийна сигурност и диверсификация на енергийните доставки на ЕС, като същевременно ще увеличи използването на възобновяеми енергийни източници, капацитета за съхранение на енергия и енергийната ефективност.

(3) На 16 март 2023 г. Комисията публикува съобщението „Дългосрочна конкурентоспособност на ЕС: перспективи след 2030 г.“[4], за да осигури информация за политическите решения и да се създадат рамкови условия за увеличаване на растежа. Съобщението е структурирано около девет взаимно подсилващи се движещи сили в областта на конкурентоспособността. Сред тези движещи сили достъпът до частен капитал, научните изследвания и иновациите, образованието и уменията и единният пазар се открояват като основни приоритети на политиката за реформи и инвестиции с цел справяне с настоящите предизвикателства, свързани с производителността, както и за изграждане на дългосрочна конкурентоспособност на ЕС и неговите държави членки. След това съобщение Комисията публикува на 14 февруари 2024 г. годишния доклад за единния пазар и конкурентоспособността[5]. В доклада се описват подробно конкурентните предимства на единния пазар на Европа и предизвикателствата пред него, като се проследява годишното развитие в съответствие с установените девет движещи сили на конкурентоспособността.

(4) На 21 ноември 2023 г. Комисията прие годишния обзор на устойчивия растеж за 2024 г.[6], с което постави началото на цикъла на европейския семестър за координация на икономическите политики за 2024 г. На 22 март 2024 г. Европейският съвет одобри приоритетите на обзора във връзка с четирите измерения на конкурентоспособната устойчивост. На 21 ноември 2023 г. въз основа на Регламент (ЕС) № 1176/2011 Комисията прие и доклада за механизма за предупреждение за 2024 г., в който не посочи България като една от държавите членки, които могат да бъдат засегнати или за които може да съществува риск да бъдат засегнати от дисбаланси и за които ще е необходим задълбочен преглед. Комисията прие и препоръка за препоръка на Съвета относно икономическата политика на еврозоната, която Съветът прие на 12 април 2024 г., както и предложението за съвместния доклад за заетостта за 2024 г., в който се анализира прилагането на насоките за заетостта и принципите на Европейския стълб на социалните права, което Съветът прие на 11 март 2024 г.

(5) На 30 април 2024 г. влезе в сила новата рамка на ЕС за икономическо управление. Рамката включва новия Регламент (ЕС) 2024/1263 на Европейския парламент и на Съвета относно ефективната координация на икономическите политики и многостранния бюджетен надзор и за отмяна на Регламент (ЕО) № 1466/97 на Съвета. Тя включва също изменения Регламент (ЕО) № 1467/97 за прилагане на процедурата при прекомерен дефицит и изменената Директива

---

3 Регламент (ЕС) 2023/435 на Европейския парламент и на Съвета от 27 февруари 2023 г. за изменение на Регламент (ЕС) 2021/241 във връзка с главите за REPowerEU в плановете за възстановяване и устойчивост и за изменение на регламенти (ЕС) № 1303/2013, (ЕС) 2021/1060 и (ЕС) 2021/1755 и Директива 2003/87/ЕО (ОВ L 63, 28.2.2023 г., стр. 1), ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2023/435/oj.

4 COM(2023) 168 final.

5 COM(2024) 77 final

6 COM(2023) 901 final.

2011/85/ЕС за бюджетните рамки на държавите членки[7]. Целите на новата рамка са устойчивостта на публичния дълг и устойчивият и приобщаващ растеж чрез постепенна фискална консолидация, както и чрез реформи и инвестиции. С нея се насърчава националната ангажираност, като средносрочната ѝ насоченост е по-силна в съчетание с по-ефективно и по-съгласувано прилагане. Всяка държава членка представя на Съвета и на Комисията национален средносрочен фискално-структурен план. Националният средносрочен фискално-структурен план съдържа фискалните ангажименти, ангажиментите за реформи и инвестиции на държавата членка, които обхващат период на планиране от 4 или 5 години в зависимост от редовната продължителност на мандата на законодателния орган в съответната държава. Планът за нетните разходи[8] в националните средносрочни фискално-структурни планове следва да спазва изискванията на Регламент (ЕС) № 2024/1263, в това число изискванията консолидираният държавен дълг да следва правдоподобно низходяща тенденция най-късно до края на периода на корекция или да остане на разумни равнища под 60 % от БВП, а бюджетният дефицит да бъде сведен и/или поддържан под референтната стойност от 3 % от БВП в средносрочен план. Когато държава членка поеме ангажимент да изпълни съответен набор от реформи и инвестиции в съответствие с критериите, посочени в Регламент (ЕС) № 2024/1263, периодът на корекция може да бъде удължен с най-много 3 години. За да подпомогне изготвянето на тези планове, на [21 юни] 2024 г. Комисията трябва да предостави на държавите членки насоки относно съдържанието на плановете и последващите годишни доклади за напредъка, които те ще трябва да представят, и в съответствие с член 5 от Регламент (ЕС) № 2024/1263 ще им предаде технически насоки относно фискалните корекции (референтни траектории и техническа информация, когато е приложимо). Държавите членки следва да представят своите средносрочни фискално-структурни планове до 20 септември 2024 г., освен ако държавата членка и Комисията не се споразумеят да удължат този срок в разумни граници. Държавите членки следва да гарантират участието на своите национални парламенти, както и провеждането на консултации с независими фискални институции, социалните партньори и други заинтересовани страни на национално равнище, когато е целесъобразно.

(6) През 2024 г. европейският семестър за координация на икономическите политики продължава да се развива в съответствие с прилагането на Механизма за възстановяване и устойчивост. Пълното изпълнение на плановете за възстановяване и устойчивост продължава да е от съществено значение за изпълнението на приоритетите на политиката в рамките на европейския

[7] Регламент (ЕС) 2024/1264 на Съвета от 29 април 2024 г. за изменение на Регламент (ЕО) № 1467/97 за ускоряване и изясняване на прилагането на процедурата при прекомерен дефицит (ОВ L, 2024/1264, 30.4.2024 г., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1264/oj) и Директива (ЕС) 2024/1265 на Съвета от 29 април 2024 г. за изменение на Директива 2011/85/ЕС относно изискванията за бюджетните рамки на държавите членки, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1265/oj).

[8] Нетни разходи съгласно определението в член 2 от Регламент (ЕС) 2024/1263 на Съвета от 29 април 2024 г. (ОВ L 2024/1263, 30.4.2024 г., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj). Нетни разходи означава държавни разходи след приспадане на i) разходите за лихви, ii) дискреционните мерки по отношение на приходите, iii) разходите по програми на Съюза, изцяло покрити от приходи от средства на Съюза, iv) националните разходи за съфинансиране на програми, финансирани от Съюза, v) цикличните елементи на разходите за обезщетения за безработица и vi) еднократните и други временни мерки.

семестър, тъй като плановете спомагат за ефективното справяне с всички или значителна част от предизвикателствата, посочени в съответните специфични за всяка държава препоръки, отправени през последните години. Специфичните за всяка държава препоръки за 2019 г., 2020 г., 2022 г. и 2023 г. продължават да бъдат еднакво актуални и за плановете за възстановяване и устойчивост, преразгледани, актуализирани или изменени в съответствие с членове 14, 18 и 21 от Регламент (ЕС) 2021/241.

(7) На 15 октомври 2021 г. България представи на Комисията своя национален план за възстановяване и устойчивост в съответствие с член 18, параграф 1 от Регламент (ЕС) 2021/241. Съгласно член 19 от Регламент (ЕС) 2021/241 Комисията оцени целесъобразността, ефективността, ефикасността и съгласуваността на плана за възстановяване и устойчивост в съответствие с насоките за оценка в приложение V към посочения регламент. На 4 май 2024 г. Съветът прие своето решение за одобряване на оценката на плана за възстановяване и устойчивост на България[9], който бе изменен на 8 декември 2023 г. съгласно член 18, параграф 2 от Регламент (ЕС) 2021/241 за актуализиране на максималното финансово участие за безвъзмездна финансова подкрепа[10]. Отпускането на траншовете зависи от решение на Комисията, взето в съответствие с член 24, параграф 5 от Регламент (ЕС) 2021/241, че България е изпълнила задоволително съответните ключови етапи и цели, определени в решението за изпълнение на Съвета. Задоволителното изпълнение предполага, че постигането на предходните ключови етапи и цели е запазено.

(8) В съответствие с член 8, параграф 1 от Регламент (ЕО) № 1466/97 на 30 април 2024 г. България представи националната си програма за реформи за 2024 г. и конвергентната си програма за 2024 г. В съответствие с член 27 от Регламент (ЕС) 2021/241 националната програма за реформи за 2024 г. отразява също шестмесечното докладване на България относно напредъка, постигнат при изпълнението на нейния план за възстановяване и устойчивост.

(9) На 19 юни 2024 г. Комисията публикува доклада за България[11] за 2024 г. В него беше оценен напредъкът на България в изпълнението на съответните специфични за държавата препоръки, приети от Съвета в периода 2019—2023 г., и беше направен преглед на изпълнението от страна на България на плана за възстановяване и устойчивост. Въз основа на този анализ в доклада за държавата бяха посочени пропуски по отношение на предизвикателствата, които не са разгледани или са само частично разгледани в плана за възстановяване и устойчивост, както и по отношение на новите и нововъзникващите предизвикателства. В него бяха оценени също напредъкът на България при прилагането на Европейския стълб на социалните права и постигането на водещите цели на ЕС в областта на заетостта, уменията и намаляването на бедността, както и напредъкът в постигането на целите на ООН за устойчиво развитие.

---

9 Решение за изпълнение от 4 май 2022 г. на Съвета за одобряване на оценката на плана за възстановяване и устойчивост на България (8091/22).

10 Решение за изпълнение на Съвета от 8 декември 2023 г. за изменение на Решение за изпълнение от 4 май 2022 г. за одобряване на оценката на плана за възстановяване и устойчивост на България (15837/2023).

11 SWD(2024) 602

(10) Въз основа на данни, потвърдени от Евростат[12], дефицитът по консолидирания държавен бюджет на България намаля от 2,9 % от БВП през 2022 г. на 1,9 % през 2023 г., докато консолидираният държавен дълг се увеличи от 22,6 % от БВП в края на 2022 г. на 23,1 % в края на 2023 г.

(11) На 12 юли 2022 г. Съветът препоръча[13] България да предприеме действия, за да гарантира, че през 2023 г. растежът на финансираните на национално равнище първични текущи разходи е в съответствие с като цяло неутрална позиция на политиката[14], като се вземе предвид продължаващата временна и целенасочена подкрепа за най-уязвимите на покачването на цените на енергията домакинства и предприятия и за хората, бягащи от Украйна. На България беше препоръчано да адаптира текущите разходи към променящата се ситуация. На България беше препоръчано също да увеличи публичните инвестиции за екологичния и цифровия преход, както и за енергийната сигурност, като вземе предвид инициативата REPowerEU, включително чрез използване на Механизма за възстановяване и устойчивост и други фондове на Съюза. Според оценките на Комисията през 2023 г. фискалната позиция[15] е била като цяло неутрална — 0,0 % от БВП. Растежът на финансираните на национално равнище първични текущи разходи (след приспадане на дискреционните мерки по отношение на приходите) през 2023 г. осигури като цяло неутрален принос към фискалната позиция в размер на -0,2 % от БВП. Това включва намалените разходи по спешните мерки за подкрепа (целеви и нецелеви) в полза на домакинствата и предприятията срещу покачването на цените на енергията (с 1,3 % от БВП). Това включва и по-големи разходи за предоставяне на временна закрила на разселените лица от Украйна (с 0,3 % от БВП). Основните двигатели на растежа на финансираните на национално равнище първични текущи разходи (след приспадане на дискреционните мерки по отношение на приходите) бяха наскоро приетите със закон увеличения на пенсиите и заплатите. В обобщение, растежът на финансираните на национално равнище първични текущи разходи през 2023 г. е в съответствие с препоръката на Съвета. Разходите, финансирани с безвъзмездни средства по Механизма за възстановяване и устойчивост и други фондове на ЕС, възлязоха на 1,2 % от БВП през 2023 г. Финансираните на национално равнище инвестиции възлязоха на 2,7 % от БВП през 2023 г., което представлява годишно увеличение от 0,8 процентни пункта в сравнение с 2022 г. България финансира допълнителни инвестиции чрез Механизма за

---

12 Евростат-Euro Indicators, 22.4.2024 г..

13 Препоръка на Съвета от 12 юли 2022 г. относно националната програма за реформи на България за 2022 г. и съдържаща становище на Съвета относно конвергентната програма на България за 2022 г. (ОВ C 334, 1.9.2022 г., стр. 11).

14 Въз основа на прогнозата на Комисията от пролетта на 2024 г. средносрочният потенциален растеж на БВП на България през 2023 г., който се използва за измерване на фискалната позиция, се оценява на 10,1 % в номинално изражение въз основа на 10-годишния среден реален потенциален темп на растеж и дефлатора на БВП от 2023 г.

15 Фискалната позиция се определя като мярка за годишната промяна в основната бюджетна позиция на сектор „Държавно управление“. Нейната цел е да бъде оценен икономическият импулс, даден от фискалните политики — както тези, които са финансирани на национално равнище, така и тези, които се финансират от бюджета на ЕС. Фискалната позиция се измерва като разликата между i) средносрочния потенциален растеж и ii) промяната в първичните разходи без дискреционните мерки по отношение на приходите (и с изключение на свързаните с COVID-19 временни извънредни мерки), включително разходите, финансирани с безвъзмездна подкрепа (безвъзмездни средства) от Механизма за възстановяване и устойчивост и други фондове на Съюза.

възстановяване и устойчивост и други фондове на ЕС. България финансира публични инвестиции за екологичния и цифровия преход и за енергийна сигурност, като например инвестиции в съоръжения и търговски модели за използване на отпадъците като ресурс в подкрепа на кръговата икономика, както и инвестиции за повишаване на енергийната ефективност и за подпомагане на ефективната защита на естествените местообитания и защитените видове, които са частично финансирани от Механизма за възстановяване и устойчивост и други фондове на ЕС.

(12) Основните прогнози в програмата за конвергенция за 2024 г. могат да бъдат обобщени, както следва. Според макроикономическия сценарий в основата на бюджетните прогнози се предвижда реалният БВП да нарасне с 3,2 % през 2024 г. и с 2,7 % през 2025 г., като същевременно се предвижда ХИПЦ-инфлацията да бъде 2,4 % през 2024 г. и 2,8 % през 2025 г. Очаква се дефицитът по консолидирания държавен бюджет да нарасне до 3 % от БВП както през 2024 г., така и през 2025 г., докато съотношението на консолидирания държавен дълг към БВП се очаква да нарасне до 25 % до края на 2024 г. и до 27,3 % до края на 2025 г. След 2025 г. се очаква дефицитът по консолидирания държавен бюджет да намалее до 2,8 % от БВП през 2026 г. и отново да нарасне до 3,0 % през 2027 г. Поради това се планира салдото по консолидирания държавен бюджет да не надвишава референтната стойност за дефицита от 3 % от БВП през периода на програмата. От друга страна, след 2025 г. съотношението на консолидирания държавен дълг към БВП се очаква постепенно да нарасне до 30 % през 2026 г. и 30,7 % през 2027 г.

(13) В прогнозата на Комисията от пролетта на 2024 г. се предвижда реалният БВП да нарасне с 1,9 % през 2024 г. и с 2,9 % през 2025 г., а ХИПЦ-инфлацията да бъде 3,1 % през 2024 г. и 2,6 % през 2025 г.

(14) В прогнозата на Комисията от пролетта на 2024 г. се предвижда бюджетен дефицит от 2,8 % от БВП през 2024 г., а съотношението на консолидирания държавен дълг към БВП се очаква да нарасне до 24,8 % до края на 2024 г. Увеличението на дефицита през 2024 г. отразява главно разходите за пенсии и заплати. Въз основа на оценките на Комисията фискалната позиция се очаква да бъде рестриктивна — с 0,3 % от БВП през 2024 г.

(15) Според прогнозата на Комисията от пролетта на 2024 г. разходи в размер на 0,4 % от БВП се очаква да бъдат финансирани с безвъзмездна подкрепа („безвъзмездни средства“) от Механизма за възстановяване и устойчивост през 2024 г. в сравнение с 0,1 % от БВП през 2023 г. Разходите, финансирани с безвъзмездни средства от Механизма за възстановяване и устойчивост, ще продължат да дават възможност за висококачествени инвестиции и реформи за повишаване на производителността без пряко въздействие върху салдото и дълга по консолидирания държавен бюджет на България.

(16) На 14 юли 2023 г. Съветът препоръча на[16] България да гарантира разумна фискална политика, по-специално като ограничи номиналното увеличение на

[16] Препоръка на Съвета от 14 юли 2023 г. относно националната програма за реформи на България за 2023 г. и съдържаща становище на Съвета относно конвергентната програма на България за 2023 г. (ОВ C 312, 1.9.2023 г., стр. 13).

финансираните на национално равнище нетни първични разходи[17] през 2024 г. до не повече от 4,6 %. Когато изпълняваха своите бюджети за 2023 г. и изготвяха своите проекти на бюджетни планове за 2024 г. държавите членки бяха приканени да вземат предвид факта, че Комисията ще предложи на Съвета да бъдат открити основани на дефицита процедури при прекомерен дефицит въз основа на данните за резултатите за 2023 г. Според прогнозата на Комисията от пролетта на 2024 г. нетните първични разходи на България, финансирани на национално равнище, се очаква да се увеличат с 6,2 % през 2024 г., което е над препоръчания максимален темп на растеж. Това превишение на разходите над препоръчания максимален темп на растеж на нетните първични разходи, финансирани на национално равнище, съответства на 0,6 % от БВП през 2024 г. Нетните разходи през 2023 г. обаче бяха по-малки от очакваното, към момента на изготвяне на препоръката (с 3,3 % от БВП). Поради това, тъй като препоръката за 2024 г. беше формулирана като темп на растеж, при оценката на съответствието също трябва да се вземе предвид базовият ефект от 2023 г. Ако нетните разходи през 2023 г. бяха същите като очакваните към момента на изготвяне на препоръката, полученият темп на растеж на нетните разходи през 2024 г. щеше да бъде под препоръчания максимален темп на растеж от 2,7 % от БВП. Като цяло оценката за нетните първични разходи, финансирани на национално равнище, е, че те са изложени на риск да не бъдат в пълно съответствие с препоръката.

(17) Освен това Съветът препоръча на България да предприеме действия за прекратяване на действащите извънредни мерки за енергийна подкрепа, като използва съответните икономии, за да намали бюджетния дефицит възможно най-скоро през 2023 г. и 2024 г. По-нататък Съветът уточни, че ако възобновени увеличения на цените на енергията налагат нови или запазване съществуващи мерки за подкрепа, България следва да гарантира, че те са насочени към защитата на уязвимите домакинства и предприятия, че са фискално поносими и запазват стимулите за икономии на енергия. Според прогнозата на Комисията от пролетта на 2024 г. нетните бюджетни разходи[18] за спешни мерки за енергийна подкрепа се оценяват на 0,0 % от БВП през 2023 г. и се очаква да бъдат 0,0 % през 2024 г. и 2025 г. Спешните мерки за енергийна подкрепа бяха отменени възможно най-бързо през 2023 г. и 2024 г. Това е в съответствие с препоръките на Съвета.

(18) По-конкретно Съветът препоръча на България също така да запази финансираните на национално равнище публични инвестиции и да гарантира, че безвъзмездните средства по Механизма и другите фондове на Съюза се усвояват ефективно, по-специално с цел насърчаване на екологичния и цифровия преход. Според прогнозата на Комисията от пролетта на 2024 г. финансираните на национално равнище публични инвестиции се очаква да намалеят до 2,1 % от БВП през 2024 г. (от 2,7 % от БВП през 2023 г.). Това намаление се дължи отчасти на края на програмния период 2014—2020 г. на структурните фондове на ЕС, за които са били налични средства до 2023 г., но надхвърля намалението,

[17] Нетните първични разходи се определят като финансирани на национално равнище разходи след приспадане на i) дискреционните мерки по отношение на приходите, ii) разходите за лихви, iii) разходите за циклична безработица и iv) еднократните и други временни мерки.

[18] Стойността представлява равнището на годишните бюджетни разходи за тези мерки, включително приходите и разходите и когато е приложимо, след приспадане на приходите от данъци върху извънредните печалби на доставчиците на енергия.

което може да се обясни с дела на националното съфинансиране. Следователно съществува риск финансираните на национално равнище публични инвестиции да не съответстват на препоръките на Съвета. На свой ред, публичните разходи, финансирани с приходи от фондовете на ЕС, включително безвъзмездни средства по Механизма за възстановяване и устойчивост, се очаква да намалеят до 0,8 % от БВП през 2024 г. от 1,2 % от БВП през 2023 г. Това намаление се дължи на приключването на програмния период 2014—2020 г. на структурните фондове на ЕС, като средства по тази линия бяха налични до 2023 г.

(19) Въз основа на мерките на политиката, известни към крайната дата на изготвяне на прогнозата, и при условие че политиката остане непроменена, в прогнозата на Комисията от пролетта на 2024 г. се предвижда бюджетен дефицит от 2,9 % от БВП през 2025 г. Съотношението на консолидирания държавен дълг към БВП се очаква да нарасне до 24,6 % до края на 2025 г.

(20) Ефективността на управлението на публичните инвестиции може да бъде повишена, като изпълнението на най-важните мерки бъде ускорено. В България все още се наблюдават недостатъци във възлови области като съобразяването на инвестиционните решения с дългосрочните стратегически цели и навременното осъществяване на капиталовите разходи. Все още не са въведени стандартизирани процедури за подбор и оценка на проекти въз основа на обективни критерии за икономическа ефективност.

(21) В съответствие с член 19, параграф 3, буква б) от Регламент (ЕС) 2021/241 и критерий 2.2 от приложение V към него планът за възстановяване и устойчивост включва широк набор от взаимно подсилващи се реформи и инвестиции, които трябва да бъдат изпълнени до 2026 г. Очаква се те да спомогнат за ефективното справяне с всички или със значителна част от предизвикателствата, посочени в съответните специфични за държавата препоръки. В този кратък срок бързото и ефективно изпълнение на плана е от съществено значение за повишаване на дългосрочната конкурентоспособност на България чрез екологичния и цифровия преход, като същевременно се гарантира социална справедливост. За да бъдат изпълнени ангажиментите по плана до август 2026 г., е от съществено значение България да ускори значително изпълнението на реформите и инвестициите, като подобри функционирането на публичната администрация и подобри управлението на публичните инвестиции. Необходими са допълнителни усилия за цифровизацията на административните процеси и за подобряване на качеството на процедурите за възлагане на обществени поръчки. Набирането, обучението и задържането на талантливи служители са особено важни за изграждането на компетентна администрация както на централно, така и на местно равнище. Регулирането на стопанската дейност продължава да бъде основен проблем за дружествата, половината от които го определят като основна пречка пред извършването на дългосрочни инвестиции. Около 53 % от инвеститорите не са уверени, че техните инвестиции са защитени от закона и съдилищата. Всички тези елементи също биха подобрили стопанската среда в България. С бързото включване на глава за REPowerEU в плана за възстановяване и устойчивост ще бъдат финансирани допълнителни реформи и инвестиции в подкрепа на стратегическите цели на България и ЕС в областта на енергетиката и екологичния преход. Систематичното участие на местните и регионалните органи, социалните партньори, гражданското общество и други съответни заинтересовани страни продължава да бъде от съществено значение, за да се гарантира широка ангажираност за успешното изпълнение на плана за възстановяване и устойчивост.

(22) Като част от междинния преглед на средствата от политиката на сближаване, в съответствие с член 18 от Регламент (ЕС) 2021/1060 от България се изисква да направи преглед на всяка програма до март 2025 г., като вземе предвид, наред с другото, предизвикателствата, посочени в специфичните за държавата препоръки за 2024 г., както и на своя национален план в областта на енергетиката и климата. Този преглед представлява основата за окончателното разпределение на финансирането от ЕС, включено във всяка програма. България постигна напредък в прилагането на политиката на сближаване и Европейския стълб на социалните права, но продължават да са налице предизвикателства. В България населението намалява и все още има значителни регионални различия, особено относно трите северни региона, които все още изостават. Ускоряването на изпълнението на програмите на политиката на сближаване и укрепването на административния капацитет на всички равнища е от решаващо значение. Договорените в програмите приоритети продължават да бъдат актуални. Капацитетът на регионалните и местните участници да прилагат интегрирани подходи към инвестициите на местно равнище продължава да бъде от възлово значение. Особено важно е да се насърчават регионалните и местните мрежи за подкрепа на научните изследвания, иновациите и предприемачеството чрез целенасочени мерки за трансфер на технологии и пазарна реализация. Инвестициите в устойчив транспорт, включително развитието на железопътната и пътната инфраструктура, както и интрамодалността, продължават да бъдат приоритети. Изпълнението на териториалните планове за справедлив преход заслужава специално внимание, включително по отношение на ефективното управление, координацията и капацитета на националните, регионалните и местните участници. Необходимо е също така да продължат зелените инвестиции, по-специално за подобряване на управлението на водите, снабдяването с питейна вода и пречистването на отпадъчните води, както и за гарантиране на ефективно управление на отпадъците и ресурсите. Продължава да има недостиг на работна ръка, който засяга професиите, свързани със социалните услуги, като например медицинските сестри. Въпреки че безработицата като цяло е ниска, тя остава много по-висока сред уязвимите групи (младежите, хората с увреждания и ромите) и в някои региони, което предполага, че има потенциал за увеличаване на работната сила. Активните мерки по заетостта, особено за групи, които са трайно извън пазара на труда, и инвестициите в придобиването на умения, особено за екологичния и цифровия преход, продължават да бъдат приоритет. Качествената и приобщаваща образователна система, включително прилагането на Европейската гаранция за децата, все още е актуална. Въпреки че постепенно намалява, в България делът на населението, изложено на риск от бедност или социално изключване, е един от най-големите, като в него попадат над една трета от децата и над една трета от възрастните (над 65 години). Делът е значително по-голям и за хората с увреждания и ромите. Освен това неравенствата в доходите са съществени. Справянето с тези предизвикателства ще допринесе и за подпомагане на социалното сближаване във възходяща посока в съответствие с анализа на втория етап по държави на службите на Комисията въз основа на характеристиките на Рамката за социална конвергенция[19]. България би могла също така да използва инициативата „Платформа за стратегически технологии за Европа“, включително за увеличаване на инвестициите в цифровизацията,

[19] SWD(2024) 132 final.

чистите технологии с ефективно използване на ресурсите и в екологичната промишлена трансформация. Тази инициатива би могла да даде възможност на България да изпълни ангажиментите си по отношение на чистите технологии, кръговата и нисковъглеродната икономика със своята стратегия за интелигентна специализация и да гарантира съгласуван подход за постигане на напредък по отношение на промишлената устойчивост.

(23) България е изправена пред няколко предизвикателства, свързани с декарбонизацията на икономиката и производството на енергия, устойчивия транспорт, както и качеството на образованието и уменията. За тях би могло да се намери допълнително решение извън обхвата на плана за възстановяване и устойчивост и програмите по линия на политиката на сближаване.

(24) Достъпът до чиста енергия на поносими цени продължава да бъде приоритетен въпрос в България. Въпреки че страната постигна ограничен напредък, продължават да са налице допълнителни структурни предизвикателства. По-специално отложената либерализация на пазара на електроенергия — една от основните реформи за декарбонизация в рамките на плана за възстановяване и устойчивост — възпрепятства прехода към чиста и достъпна енергия. Освен това системите за централно отопление в България често са в лошо техническо състояние и повечето от тях работят предимно с природен газ или въглища. През 2023 г. внедряването на слънчеви фотоволтаични инсталации отбеляза значително увеличение с над 1,2 GW новоинсталирани мощности, с което общият им капацитет става 3 GW. Инсталираните мощности за вятърна енергия обаче са в застой през последното десетилетие със 700 MW мощности на сушата. Това е така въпреки потенциала на вятърната енергия да увеличи балансиращата мощност на електроенергийната система през ненатоварените периоди. Неизползваният технически потенциал на вятърната енергия от разположени в морето инсталации се оценява на 26 GW[20]. В същото време липсата на достатъчно натрупване на енергия става все по-очевидна, особено в слънчевите часове, което представлява риск за непрекъснатото внедряване на възобновяеми енергийни източници в България в мрежов мащаб. Въпреки силната междусистемна електроенергийна свързаност с нейните съседи, включително новата връзка с Гърция с капацитет от 400 kV (ПОИ „Марица Изток — Неа Санта“), продължават да са налице затруднения за преносните и разпределителните мрежи. Допълнителни действия за подобряване на управлението на мрежите чрез въвеждане на интелигентни мрежови елементи, включително въвеждане на интелигентни измервателни уреди и мерки за оптимизация на потреблението, биха могли да подобрят положението. Въпреки че в България има леко подобрение на показателите за енергийна бедност, продължават да съществуват значителни предизвикателства. Делът на населението, което не е в състояние да отоплява адекватно домовете си, е бил 22,5 % през 2022 г., което е най-високото равнище в ЕС и доста над средното за ЕС от 9,3 %. Въпреки че България е приела официално определение за енергийна бедност, конкретните схеми за подпомагане все още не са напълно разработени, като настоящата целева надбавка за отопление остава ограничена както по продължителност, така и по обхват.

[20] Световна банка, Offshore Wind Energy Potential in the Black Sea (Потенциал за вятърна енергия в Черно море), Вашингтон, окръг Колумбия, март 2020 г.

(25) Емисиите на парникови газове от транспорта са сериозен проблем за България, особено от автомобилния транспорт, където емисиите на парникови газове са се увеличили с 29 % през 2022 г. (в сравнение с нивата от 2005 г.). Използването на леки автомобили продължава да бъде широко, но делът на електрическите автомобили все още е много малък. Освен това инфраструктурата за зареждане все още е недостатъчна, като на всеки три електрически автомобила се пада само една зарядна станция, което възпрепятства навлизането на електромобилността. Освен това железопътната инфраструктура в България изостава от средното равнище за ЕС, като са налице специфични различия между северните и южните региони. Увеличаването на инвестициите в железопътната мрежа на страната и увеличаването на броя на инициативите за устойчив градски транспорт са от решаващо значение, като с тях се осигурява транспортна свързаност между северните и южните региони, големите градски центрове и селските и периферните райони, както и завършването на връзките с мрежата TEN-T.

(26) Въпреки някои изменения на регулаторната уредба като част от плана за възстановяване и устойчивост, образователните резултати в България са слаби и са се влошили още повече. Страната е постигнала по-слаби резултати в последните издания на международните оценявания в сравнение с предходните години. Както се вижда от Програмата на ОИСР за международно оценяване на учениците, делът на учениците със слаби резултати по математика, четене и точни науки е сред най-тревожните в ЕС. 53,5 % от 15-годишните не достигат минимално равнище по математика, 52,9 % по четене и 48 % по точни науки, а процентът на учениците в неравностойно положение е много голям. Националните стандартизирани изпити показват големи и нарастващи неравенства по отношение на резултатите и силна социална сегрегация в българската образователна система. Около 50 % от учителите в училище са на възраст поне 50 години и се наблюдава недостиг на учители. Въпреки някои подобрения продължават да са налице предизвикателства пред подобряването на първоначалната подготовка на учителите и непрекъснатото професионално развитие, за да се улесни подобряването на качеството и равнопоставеността в образованието. Процентът на преждевременно напускащите системата на образованието и обучението се подобри през последните години, но продължава да бъде особено голям сред ромите и в селските райони. Освен това слабото участие на възрастните в обучението (9,5 % в сравнение със средната стойност за ЕС от 39,5 %) води до недостатъчни или неподходящи умения, което създава пречки пред пригодността за заетост и цялостната конкурентоспособност. В регулаторната уредба за професионално образование и обучение се въвеждат задължителни знания за опазване на околната среда като част от общото професионално обучение за всички професии. Освен това плановете за справедлив преход за въгледобивните региони включват няколко мерки, обхващащи преквалификацията на работната сила и създаването на работни места в тези региони в България. Равнището на цифровите умения остава много по-ниско от средното за ЕС (35,5 % спрямо 55,5 % през 2023 г.) и оказва влияние върху пригодността за заетост. За справянето с тези предизвикателства е предвиден амбициозен проект, финансиран от Механизма за възстановяване и устойчивост, чиято цел е да се подобри повишаването на квалификацията и преквалификацията на работната сила, като акцентът се поставя върху цифровите умения, но изпълнението му беше забавено.

ПРЕПОРЪЧВА на България да предприеме през 2024 г. и 2025 г. следните действия:

1. Да представи своевременно средносрочния фискално-структурен план. В съответствие с изискванията на реформирания Пакт за стабилност и растеж да ограничи растежа на нетните разходи[21] през 2025 г. до равнище, съобразено с поддържането на дефицита по консолидирания държавен бюджет под референтната стойност по Договора от 3 % от БВП и поддържането на разумно равнище на консолидирания държавен дълг в средносрочен план.

2. Значително да ускори изпълнението на програмите на политиката на сближаване и на плана за възстановяване и устойчивост, с което да гарантира, че реформите и инвестициите ще приключат до август 2026 г., като подобри функционирането и увеличи капацитета на публичната администрация, включително на регионално равнище, да подобри качеството на процедурите за възлагане на обществени поръчки и укрепи независимостта и функционирането на регулаторите. Да финализира бързо главата за REPowerEU. В контекста на междинния преглед на програмите на политиката на сближаване да продължи да се съсредоточава върху договорените приоритети, като същевременно взема предвид възможностите, предоставени от инициативата „Платформа за стратегически технологии за Европа“ за подобряване на конкурентоспособността.

3. Да подобри образованието и обучението, включително за групите в неравностойно положение, както и обучението на учителите, и да въведе преподаване и обучение, основани на компетентности. Да се справи с недостига на работна ръка и да подобри уменията на работниците, за да се повиши конкурентоспособността и да се подпомогне екологичният преход.

4. Да намали зависимостта от изкопаеми горива и ускори прехода към чиста енергия, по-специално чрез преминаване към енергия от възобновяеми източници в централното отопление и внедряване на вятърни инсталации. Да осигури достатъчен капацитет за натрупване на енергия, за да се увеличи гъвкавостта на енергийната система. Да укрепи инфраструктурата на електроенергийната мрежа чрез въвеждане на интелигентни мрежови елементи и увеличаване на междусистемните връзки със съседните държави. Да се справи с енергийната бедност, като въведе целенасочени мерки за намаляване на дела на населението, което не е в състояние да отоплява достатъчно домовете си. Да насърчава разгръщането и внедряването на устойчив градски и железопътен транспорт, включително чрез ускоряване на развитието на необходимата инфраструктура.

Съставено в Брюксел на година.

За Съвета
Председател

[21] Съгласно член 2, параграф 2 от Регламент (ЕС) 2024/1263 „нетни разходи“ означава публичните разходи след приспадане на разходите за лихви, дискреционните мерки по отношение на приходите, разходите по програми на Съюза, изцяло покрити от приходи от фондове на Съюза, националните разходи за съфинансиране на програми, финансирани от Съюза, цикличните елементи на разходите за обезщетения за безработица, както и еднократните и други временни мерки.